

Pedro Almodóvar

Το τελευταίο όνειρο

μετάφραση
Μαρία Παλαιολόγου

διόπτρα

*Για τη Λόλα Γκαρθία,
τον αδελφό μου Αγουστίν
και τον Χονάς Πείρό.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ	19
ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΦΥΛΟΥ	42
Η ΙΕΡΟΤΕΛΕΣΤΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΡΕΦΤΗ	61
ΙΩΑΝΝΑ, Η ΩΡΑΙΑ ΣΑΛΕΜΕΝΗ	82
ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΟΝΕΙΡΟ	105
Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΙΓΕΛ	111
ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΟΥ ΣΕΞ	135
ΠΙΚΡΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ	152
ΑΝΤΙΟ, ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ	172
Η ΛΥΤΡΩΣΗ	178
ΧΡΟΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΑΔΕΙΑΣ ΜΕΡΑΣ	195
ΕΝΑ ΚΑΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ	207

Περιείχαν επίσης αφηγήσεις πολύτιμων για εκείνον στιγμών, που δεν μπορούσε να μοιραστεί με κανέναν. Λαθραία βλέμματα σε αγόρια που είχαν έρθει στις διαλέξεις του ή με τα οποία είχαν συμπέσει σε κάποια συναυλία. Βλέμματα, κάποιες φορές αμοιβαία, η πρόθεση των οποίων ήταν αδιαμφισβήτητη. Παρότι απολάμβανε τις δημόσιες εκδηλώσεις προς τιμή του και ένιωθε ευγνώμων για τα μεγάλα πλήθη που συγκέντρωνε, ήταν εκείνες οι τυχαίες συναντήσεις, σιωπηλές και φευγαλέες, αυτό που θυμόταν πάντα. Το να μη σημειώσει στα ημερολόγιά του το μήνυμα που εξέπεμπε η μυστική ενέργεια ενός βλέμματος θα ήταν αδιανόητο.

COLM TÓIBÍN, *Ο Μάγος - Η ιστορία του Τόμας Μαν*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μου ζήτησαν αρκετές φορές να γράψω την αυτοβιογραφία μου κι αρνήθηκα. Μου πρότειναν επίσης να γράψει τη βιογραφία μου άλλος, όμως εξακολουθώ να παθαίνω αλλεργία και μόνο στην ιδέα ότι ένα βιβλίο μπορεί να αναφέρεται αποκλειστικά σ' εμένα. Ποτέ δεν κράτησα ημερολόγιο· όταν το προσπάθησα, δεν πέρασα τη δεύτερη σελίδα. Ωστόσο, αυτό το βιβλίο συνιστά μια αντίφαση, διότι μάλλον μοιάζει με μια αποσπασματική, ατελή και κάπως αινιγματική αυτοβιογραφία. Μολαταύτα, νομίζω πως ο αναγνώστης θα διαθέτει στο τέλος όλες τις πληροφορίες για μένα ως κινηματογραφιστή και παραμυθά (συγγραφέα), αλλά και για τον τρόπο με τον οποίο στη ζωή μου μπερδεύεται το ένα με το άλλο. Υπάρχουν όμως περισσότερες αντιφάσεις σ' αυτό που μόλις έγραψα: ποτέ δεν κατάφερα να κρατήσω ημερολόγιο κι ωστόσο εδώ εμφανίζονται τέσσερα κείμενα που αποδεικνύουν το αντίθετο: αυτό που μιλάει για τον θάνατο της μητέρας μου, αυτό για την επίσκεψή μου στην Τσαβέλα Βάργκας στο Τεποστλάν, το «Χρονικό μιας άδειας μέρας» και το «Ένα κακό μυθιστόρημα». Αυτά τα τέσσερα κείμενα είναι στιγμιότυπα της ζωής μου την ώρα που τα βίωνα, δίχως καθόλου απόσταση. Αυτή η συλλογή αφηγήσεων (αποκαλώ αφηγήσεις τα πάντα, δεν ξεχωρίζω είδη) δείχνει τη στενή σχέση μεταξύ όσων γράφω, όσων κινηματογραφώ και όσων βιώνω.

Τις ανέκδοτες αφηγήσεις τις είχε αρχειοθετήσει στο γραφείο μου, μαζί με ένα σωρό άλλα, η Λόλα Γκαρθία. Η Λόλα

είναι η βοηθός μου στο γραφείο και σε πολλά άλλα. Τις είχε συγκεντρώσει ανασύροντάς τες από διάφορα παλιά μπλε ντοσιέ που είχε διασώσει από το χάος των πολλαπλών μετακομίσεων. Εκείνη και ο Ζάουμ Μπονφίλ αποφάσισαν να βγάλουν τη σκόνη του χρόνου από πάνω τους. Εγώ δεν τις είχα ξαναδιαβάσει από τότε που τις έγραψα. Η Λόλα τις αρχειοθέτησε κι εγώ τις λησμόνησα. Δεν θα είχα σκεφτεί ποτέ να τις διαβάσω ύστερα από τόσον καιρό, αν εκείνη δεν μου συνέστηνε να τους ρίξω μια ματιά. Με μεγάλη οξυδέρκεια, η Λόλα διάλεξε κάποιες για να δει πώς θα αντιδρούσα στο διάβασμά τους. Τις στιγμές που είχα λίγο ελεύθερο χρόνο μεταξύ της προπαραγωγής και της μετα-παραγωγής του *Οι παράξενοι δρόμοι της ζωής* τις πέρασα διαβάζοντάς τες. Δεν έκανα διορθώσεις, γιατί αυτό που με ενδιέφερε ήταν να θυμηθώ τον εαυτό μου, να θυμηθώ πώς γράφτηκαν τότε και να διαπιστώσω πώς είχε αλλάξει η ζωή μου και τα πάντα γύρω μου από τότε που τελείωσα το σχολείο.

Θυμάμαι πως έγραφα από παιδί, πάντα έγραφα. Αν για κάτι ήμουν βέβαιος, ήταν η λογοτεχνική μου κλίση, και αν για κάτι δεν είμαι σίγουρος, είναι για αυτά που έχω καταφέρει. Υπάρχουν δύο αφηγήσεις στις οποίες μιλάω για την αγάπη μου στη λογοτεχνία και τη γραφή («Η ζωή και ο θάνατος του Μιγέλ» –γράφηκε κάποια απογεύματα μεταξύ 1967 και 1970– και το «Ένα κακό μυθιστόρημα», που γράφηκε φέτος).

Συμφιλιώθηκα με κάποιες απ' αυτές και θυμήθηκα πώς και πού τις έγραψα. Βλέπω τον εαυτό μου, στην αυλή του πατρικού σπιτιού στο Μαδριγαλέχος, να γράφει σε μια Olivetti το «Η ζωή και ο θάνατος του Μιγέλ», κάτω από μια κληματαριά, μ' ένα γδαρμένο κουνέλι να κρέμεται από ένα σχοινί, όπως εκείνες οι τόσο απωθητικές μυγοπαγίδες. Ή στο γραφείο της Telefónica, στην αρχή της δεκαετίας του '70, όταν τελείωνα τη δουλειά, να

γράφω στη ζούλα. Ή, ασφαλώς, στα διάφορα σπίτια που έχω ζήσει, να γράφω μπροστά σε ένα παράθυρο.

Οι αφηγήσεις αυτές είναι συμπληρωματικές της κινηματογραφικής μου δουλειάς: μερικές φορές μου χρησίμευσαν ως άμεση αντανάκλαση της στιγμής που βίωνα και ή έγιναν τελικά ταινίες πολλά χρόνια αργότερα (*Κακή εκπαίδευση*, κάποιες σκεάνς του *Πόνος και δόξα*) ή πρόκειται να γίνουν. Όλα τους είναι κείμενα ενηλικίωσης (δεν θεωρώ ότι έχει τελειώσει αυτή η περίοδος) και πολλά απ' αυτά προέκυψαν στην προσπάθειά μου να ξεφύγω από τη βαρεμάρα.

Το 1979 δημιουργώ έναν χαρακτήρα πληθωρικό από κάθε άποψη, την Πάτι Ντιφούσα («Εξομολογήσεις ενός συμβόλου του σεξ»), ενώ αρχίζω τον καινούριο αιώνα με ένα χρονικό της πρώτης μέρας της ορφάνιας μου («Το τελευταίο όνειρο»), και θα έλεγα πως σε όλα τα κατοπινά γραπτά –συμπεριλαμβανομένου του «Πικρά Χριστούγεννα», όπου εντάσσω κι ένα *set piece* για την Τσαβέλα, της οποίας η φωνή σφραγίζει πολλές από τις ταινίες μου– στρέφω το βλέμμα μου στον εαυτό μου και γίνομαι ο νέος χαρακτήρας για τον οποίο γράφω στα «Αντίο, ηφαίστειο», «Χρονικό μιας άδειας μέρας» και «Ένα κακό μυθιστόρημα». Αυτός ο καινούριος χαρακτήρας, εγώ ο ίδιος, είναι το αντίθετο της Πάτι, παρότι είμαστε το ίδιο πρόσωπο. Στον καινούριο αιώνα γίνομαι πιο σκυθρωπός, πιο αυστηρός και πιο μελαγχολικός, με λιγότερες βεβαιότητες, πιο ανασφαλής και πιο φοβισμένος: κι εκεί είναι που βρίσκω την έμπνευσή μου. Απόδειξη αυτού είναι οι ταινίες που έχω κάνει, ιδιαίτερα τα τελευταία έξι χρόνια.

Όλα βρίσκονται σ' αυτό το βιβλίο. Ανακαλύπτω επίσης πως, νεοφερμένος στη Μαδρίτη, τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '70, ήμουν ήδη αυτός που θα γινόμουν: «Η επίσκεψη» εξελίχθηκε το 2004 στην *Κακή εκπαίδευση* και, αν είχα χρήματα, θα είχα ήδη κάνει το ντεμπούτο μου ως σκηνοθέτης με το «Ιωάννα,

η ωραία σαλεμένη» ή το «Η ιεροτελεστία του καθρέφτη» και θα είχα συνεχίσει με τις ταινίες που έκανα κατόπιν. Υπάρχουν όμως ακόμα κάποιες προγενέστερες αφηγήσεις, πριν από τον ερχομό μου στη Μαδρίτη, που γράφτηκαν μεταξύ 1967 και 1970: «Η λύτρωση» και αυτή που έχω ήδη αναφέρει, «Η ζωή και ο θάνατος του Μιγέλ». Φαίνεται και στις δύο ότι μόλις έχω τελειώσει το σχολείο και βλέπω τη νεανική αγωνία, τον τρόπο να συνεχίσω να ζω παγιδευμένος στο χωριό και την ανάγκη να το σκάσω όσο το δυνατόν γρηγορότερα και να έρθω στη Μαδρίτη (αυτά τα τρία χρόνια τα έζησα με την οικογένειά μου στο Μαδριγαλέχος του Κάθερες).

Προσπάθησα να αφήσω τις αφηγήσεις έτσι όπως τις είχα γράψει, αλλά παραδέχομαι πως στο «Η ζωή και ο θάνατος του Μιγέλ» ενέδωσα στον πειρασμό ενός φρεσκαρίσματος: το ύφος μου φαινόταν υπερβολικά επιτηδευμένο και το διόρθωσα λιγάκι, με σεβασμό στην αίσθηση που άφηνε το αρχικό κείμενο. Η συγκεκριμένη είναι μια από τις αφηγήσεις των οποίων η ανάγνωση, μετά από πενήντα και πλέον χρόνια, με εξέπληξε. Θυμόμουν τέλεια την ιδέα γύρω από την οποία περιστρέφεται η αφήγηση, την εξιστόρηση της ανθρώπινης ζωής από την ανάποδη. Αυτό ήταν το ουσιώδες και, αν μου επιτρέπετε, το πρωτότυπο. Δεκαετίες αργότερα, σκέφτηκα πως το *Μπέντζαμιν Μπάτον* αντέγραφε την ιδέα μου. Η ιστορία από μόνη της είναι συμβατική και αντιστοιχεί στην τόσο μικρή και ασήμαντη διαδρομή που είχα διανύσει μέχρι τότε. Το σημαντικό ήταν η ιδέα. Διαβάζοντας σήμερα το κείμενο, ανακαλύπτω πως μιλάει κυρίως για τη μνήμη και την ανημποριά μπροστά στο πέρασμα του χρόνου. Αναμφίβολα το έγγραφα μ' αυτή τη σκέψη κατά νου, αλλά το είχα ξεχάσει, κι αυτό με εκπλήσσει. Η θρησκευτική αγωγή παρ' όλα αυτά είναι παρούσα σε όλα τα αφηγήματα της δεκαετίας του '70.

Η ριζική αλλαγή συμβαίνει το 1979, με τη δημιουργία της

Πάτι Ντιφούσα· δεν θα μπορούσα να έχω γράψει γι' αυτόν τον χαρακτήρα πριν ή μετά τη φρενίτιδα των τελευταίων χρόνων της δεκαετίας του '70. Βλέπω τον εαυτό μου πάνω από τη γραφομηχανή, να κάνει τα πάντα, να ζει και να γράφει ξέφρενα. Ο αιώνας τελειώνει με το «Τελευταίο όνειρο», την πρώτη μέρα της ορφάνιας μου· θέλησα να συμπεριλάβω αυτό το σύντομο χρονικό, διότι ομολογώ πως οι πεντέμισι σελίδες του συγκαταλέγονται στις καλύτερες που έχω γράψει έως τώρα. Αυτό δεν αποδεικνύει πως είμαι μεγάλος συγγραφέας – θα το αποδείκνυε αν είχα καταφέρει να γράψω τουλάχιστον διακόσιες σελίδες της ίδιας βαρύτητας. Για να μπορέσω να γράψω το «Τελευταίο όνειρο» ήταν απαραίτητο να πεθάνει η μητέρα μου.

Εκτός από την «Επίσκεψη» και τη σχέση της με την *Κακή εκπαίδευση*, σ' αυτά τα κείμενα συναντά κανείς πολλά θέματα που αργότερα κάνουν την εμφάνισή τους στις ταινίες μου και τις σφραγίζουν ανεξίτηλα. Ένα απ' αυτά είναι η εμμονή με την «Ανθρώπινη φωνή» του Κοκτό, που διαφαινόταν ήδη στον *Νόμο του πάθους*, ήταν παρούσα στις *Γυναίκες στα πρόθυρα νευρικής κρίσης*, επανεμφανίστηκε στις *Ραγισμένες αγκαλιές* και εντέλει μεταστοιχειώθηκε στην *Ανθρώπινη φωνή* με την Τίλντα Σουίντον, πριν από δύο χρόνια. Επίσης, στο «Πάρα πολλές αλλαγές φύλου» μιλάω για ένα από τα στοιχεία-κλειδιά του *Όλα για τη μητέρα μου*: την επιλεκτική πρόσμειξη, το «ανακάτεμα» όχι μόνο των φύλων αλλά και των έργων που με σημάδεψαν – εκτός από τον μονόλογο του Κοκτό, είναι τα *Λεωφορείο ο πόθος*, του Τένεσι Ουίλιαμς (Πόθος* λέγεται και η εταιρεία παραγωγής μου) και *Νύχτα πρεμιέρας* του Τζον Κασαβέτη. Όλα όσα έπεσαν στα χέρια μου ή πέρασαν μπροστά από τα μάτια μου

* Η εταιρεία El Deseo (πόθος, επιθυμία στα ισπανικά) δημιουργήθηκε το 1985 από τον Πέδρο Αλμοδόβαρ και τον αδερφό του Αγουστίν. (ΣτΕ)

τα «ανακάτεψα» και τα οικειοποιήθηκα, τα έκανα δικά μου με τον τρόπο μου, δίχως να φτάσω στο σημείο που φτάνει ο Λεόν στο «Πάρα πολλές αλλαγές φύλου».

Ως κινηματογραφιστής γεννιέμαι στο απόγειο της μεταμοντέρνας έκρηξης: οι ιδέες έρχονται από οπουδήποτε, όλα τα στίλ και οι εποχές συνυπάρχουν, δεν υπάρχουν φυλετικές προκαταλήψεις και γκέτο, ούτε και οι αγορές, μονάχα η όρεξη να ζήσεις και να κάνεις πράγματα. Ήταν το ιδανικό περιβάλλον για κάποιον που, όπως εγώ, ποθούσε να κατακτήσει τον κόσμο.

Μπορούσα λοιπόν να εμπνευστώ από τις ισπανικές αυλές της Μάντσα, όπου πέρασα τα πρώτα μου παιδικά χρόνια, ή από τη σκοτεινή αίθουσα του Rockola,* κάνοντας μια στάση, αν ήταν απαραίτητο, στις πιο ζοφερές στιγμές της παιδικής μου ηλικίας την περίοδο που έζησα στο σχολείο-φυλακή των Σαλεσιανών. Χρόνια γεμάτα σκοτεινιά αλλά και λάμψη, γιατί η σαλεσιανή φρίκη είχε ως μουσική υπόκρουση τις λειτουργίες στα λατινικά, στις οποίες έψελνα ως σολίστ της χορωδίας (*Πόνος και δόξα*).

Τώρα μπορώ να πω πως αυτοί ήταν οι τρεις τόποι που με διαμόρφωσαν: η Μάντσα με τις μεσαυλές των σπιτιών της, όπου οι γυναίκες έπλεκαν με το κοπανέλι, τραγουδούσαν και κουτσομπόλευαν τους πάντες, η Μαδρίτη με τις εκρηκτικές και ελευθεριάζουσες νύχτες της από το 1977 έως και το 1990 και το σχολείο όπου έλαβα τη σκοτεινή θρησκευτική αγωγή των Σαλεσιανών στις αρχές της δεκαετίας του '60. Όλα αυτά βρίσκονται συμπυκνωμένα σ' αυτό το βιβλίο, μαζί με κάτι ακόμα: τον Πόθο, όχι μονάχα ως εταιρεία παραγωγής όλων μου των ταινιών, αλλά και ως τρέλα, επιφοίτηση και νόμο στον οποίο πρέπει να υποταχθείς, σαν να είσαι ο πρωταγωνιστής ενός μολέρο.

* Συναυλιακός χώρος και ντισκοτέκ στη Μαδρίτη. Από τη σκηνή του πέρασαν όλοι οι εμβληματικοί εκπρόσωποι της ισπανικής πανκ-ροκ μουσικής κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του '80. (ΣτΕ)

Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ

Στον δρόμο μιας μικρής πόλης της Εξτρεμαδούρα, μια κοπέλα κάπου είκοσι ετών τραβάει την προσοχή των περαστικών με την εκκεντρική της εμφάνιση. Είναι πρωί και το ντύσιμό της, από μόνο του πολύ φανταχτερό, στο φως του ήλιου γίνεται ακόμα πιο ανάρμοστο. Εκείνη όμως περπατάει ατάραχη, δίχως να την επηρεάζουν τα βλέμματα των έκπληκτων περαστικών. Σαν να έχει βάλει σε εφαρμογή ένα καλοδουλεμένο από παλιά σχέδιο, η νεαρή περπατά με μεγάλη σιγουριά. Το φόρεμα, το καπέλο και τα υπόλοιπα αξεσουάρ της είναι ίδια μ' εκείνα της Μάρλεν Ντίτριχ στο *Ο διάβολος είναι γυναίκα*, όταν προσπαθεί να γοητεύσει έναν ανώτερο υπάλληλο για να δώσει διαβατήρια σ' εκείνη και στον Σέζαρ Ρομέρο. Η γυναίκα δεν τη θυμίζει απλώς· οι κινήσεις της είναι πιστή αντιγραφή των κινήσεων της διάσημης σταρ. Αυτή η επιτηδευμένη και παρωχημένη εικόνα, στο περιβάλλον μιας μικρής πόλης, μοιάζει απολύτως εξωπραγματική και σκανδαλώδης.

Σταματάει μπροστά στην πόρτα ενός σχολείου Σαλεσιανών Πατέρων και μπαίνει στο κτίριο με την ίδια αυτοπεποίθηση με την οποία περπατούσε προηγουμένως στον δρόμο. Δεν υπάρχει η παραμικρή υποψία δισταγμού στη συμπεριφορά της, κινείται λες και το σχολείο της είναι οικείο. Από το θυρωρείο βγαίνει άναυδος ένας μοναχός.

«Τι θα επιθυμούσε η κυρία;» τη ρωτά απολύτως αμήχανος.

«Θα ήθελα να δω τον διευθυντή». Η γυναίκα απαντά με μια

καθληλωτική φυσικότητα. Ο ρασοφόρος την κοιτάζει σχεδόν τρομοκρατημένος και μιλά δίχως καμιά πειθώ.

«Δεν ξέρω αν βρίσκεται στο σχολείο».

«Γνωρίζω πως αυτή την ώρα βρίσκεται στο γραφείο του».

Παρότι η νεαρή γυναίκα εκφράζεται με τρόπο κατηγορηματικό, η αυτοπεποίθησή της αναιρεί την πρόκληση που θα μπορούσε να υπάρχει στα λόγια της. Ο ρασοφόρος την κοιτάζει από πάνω μέχρι κάτω και δεν ξέρει τι να πει. Δεν θα έπρεπε να την αφήσει να μπει, έχει σκανδαλώδη εμφάνιση, σκέφτεται σιωπηλά.

«Κοιτάξτε, αυτό είναι ένα σχολείο αρρένων και...»

«Και τι;»

«Ε, να... εσείς... μ' αυτό το φόρεμα...»

«Τι έχει το φόρεμά μου;» Η κοπέλα κοιτάζεται σαν να φοβάται πως έχει κάποιον λεκέ ή κάποιο σκίσιμο. «Δεν σας αρέσει;»

«Δεν είναι αυτό...»

«Τότε, τι είναι; Δεν εννοείτε βέβαια πως οι μαθητές σας δεν έχουν δει ποτέ γυναίκα!»

«Δεσποινίς!»

Εκείνη του κόβει τον αέρα.

«Είναι ή δεν είναι ο διευθυντής στο γραφείο του;»

«Ίσως να μην μπορεί να σας δεχτεί αυτή τη στιγμή».

«Βρίσκομαι εδώ για ένα πολύ επείγον ζήτημα, το οποίο αφορά τόσο εκείνον όσο κι εμένα. Μην ενοχλείστε, ξέρω τον δρόμο, ένα από τα αδέρφια μου φοίτησε εδώ και τον επισκέπτεται συχνά».

Δίχως να περιμένει απάντηση, μπαίνει σε έναν στενό διάδρομο που οδηγεί στη μεσαυλή. Ο μοναχός τρέχει πίσω της αναστατωμένος.

«Δεσποινίς! Δεσποινίς!»

«Εκεί είναι, στην πόρτα στ' αριστερά, σωστά;»

«Ναι, σωστά». Ο ρασοφόρος την κοιτάζει αποχαζμένος να εξαφανίζεται.

Δεν είναι κανείς στη μεσαυλή, είναι μέρα γιορτινή και η πλειονότητα των εσώκλειστων μαθητών βρίσκεται εκτός, στην πόλη. Έχουν μείνει μονάχα οι τιμωρημένοι και οι μελετηροί. Η νεαρή κατεβαίνει επιδεικτικά τη σκάλα της μεσαυλής και κατευθύνεται στην πόρτα που της έδειξε ο ρασοφόρος. Χτυπάει ξερά δυο τρεις φορές και περιμένει. «Περάστε», ακούγεται από μέσα. Ανοίγει την πόρτα και μπαίνει. Ένας μοναχός γύρω στα σαράντα πέντε κάθεται στο γραφείο και, βλέποντάς τη να μπαίνει, αδυνατεί να συγκρατήσει την έκπληξη στην έκφρασή του.

«Ποια είστε;»

«Μη με κοιτάζετε έτσι. Είμαι αδερφή ενός παλιού μαθητή σας και ήρθα εκ μέρους του για να μιλήσω μαζί σας». Η γυναίκα γελάει αυθάδικα.

Ο διευθυντής τής απευθύνεται συγκρατημένα, αλλά περιεργος να μάθει περί τίνος πρόκειται.

«Σε ποιον μαθητή μου αναφέρεστε;»

«Είμαι η αδερφή του Λουίς Ροδρίγκες Μπασαμόντε».

Στο άκουσμα του ονόματος, ο μοναχός αλλάζει έκφραση και την κοιτάζει με μεγαλύτερη περιέργεια, παύει να τον απασχολεί η εμφάνισή της και στρέφει αποκλειστικά το ενδιαφέρον του στην αναζήτηση κάποιας λεπτομέρειας που θα του επιβεβαιώσει πως είναι αλήθεια αυτό που λέει.

«Είστε αδερφή του Λουίς;» ρωτάει με λαχτάρα και η κοπέλα συγκατανεύει ψυχρά. «Υπήρξα καλός φίλος του αδερφού σας, για μένα δεν ήταν ένας συνηθισμένος μαθητής». Στα λόγια του μοναχού είναι εμφανής η νοσταλγία.

«Ήρθα να σας μιλήσω για εκείνον».

«Χαίρομαι πολύ γι' αυτό. Έχω τόσο καιρό να τον δω! Ημαστε πολύ καλοί φίλοι... Αυτά τα παιδιά όμως, όταν τελειώνουν

οι σπουδές τους, μας ξεχνούν εντελώς. Του έγραψα κάποια στιγμή για να μάθω τι κάνει, αλλά δεν μου απάντησε ποτέ. Τι κάνει; Υποθέτω πως θα έχει αλλάξει πολύ, θα έχει γίνει ολόκληρος άντρας. Κοιτάζοντάς σας προσεκτικά, βλέπω πως του μοιάζετε αρκετά, έχετε τα ίδια μάτια».

Εκείνη ακούει σοβαρή, σιωπηλή.

«Λόγω του λειτουργήματός μου, εγώ δεν έχω παιδιά βεβαίως, αλλά νιώθω την ίδια ανάγκη με οποιονδήποτε άντρα να προστατεύω και να καθοδηγώ όσα ξεκινούν τη ζωή τους». Σταματά μια στιγμή, η κοπέλα τον κοιτάζει από πάνω μέχρι κάτω δίχως να βλεφαρίσει, εκείνος μόλις που το αντιλαμβάνεται, είναι απορροφημένος στις αναμνήσεις του. «Ο αδερφός σας ο Λουίς ήταν σαν γιος μου. Χαίρομαι πολύ που βρίσκεστε εδώ. Πώς ονομάζεστε;»

«Πάουλα».

«Πρέπει να μου εξιστορήσετε πολλά. Αλλά πρώτα πείτε μου τον λόγο που σας έφερε ως εδώ».

«Πρέπει να σας μεταφέρω ένα άσχημο νέο».

«Τι συνέβη;»

«Πριν από μερικούς μήνες οι γονείς μου σκοτώθηκαν σε ένα αυτοκινητιστικό δυστύχημα».

«Τρομερό! Λυπάμαι πολύ!»

Ο διευθυντής μοιάζει να έχει στεναχωρηθεί πραγματικά. Από τη στιγμή που μπήκε η Πάουλα στο γραφείο του, προσπάθησε να ξεχάσει το παράξενο ντύσιμό της. Το γεγονός πως ήταν αδερφή του Λουίς τον χαροποίησε τόσο... Τώρα, μαθαίνοντας πως πέθαναν οι γονείς τους και εξαιτίας της ψυχρότητας με την οποία το είπε εκείνη, η όψη της του φαίνεται ακατανόητη, ιδιαίτερα το εκκεντρικό και ακατάλληλο ντύσιμό της. Για να μην εκβιάσει την κατάσταση, κάνει μια προσπάθεια και δεν σχολιάζει τίποτα, κι αυτό το φρένο που βάζει στον εαυτό του

αφαιρεί από τη συζήτηση την εγκαρδιότητα που εκείνος θα ήθελε να έχει.

«Όπως μπορείτε να φανταστείτε ήταν ένα φριχτό χτύπημα», συνεχίζει η Πάουλα. «Οι τελευταίοι μήνες υπήρξαν οδυνηροί, μόλις τώρα αρχίζω να νιώθω πως οι δυνάμεις μου μου επιτρέπουν να παλέψω...»

Αυτά τα λόγια στα χείλη της Πάουλα, ντυμένης μ' εκείνο το λάγνο συνολάκι, ακούγονται ψεύτικα, αλλά ο επιβλητικός της τόνος δεν αφήνει το παραμικρό περιθώριο για αντιρρήσεις.

«Ο Θεός θα σας βοηθήσει, εμπιστευτείτε Τον, δεν είστε μόνοι».

Παραμένουν και οι δυο για λίγο σιωπηλοί. Και ξαφνικά ο μοναχός τη ρωτάει:

«Και ο Λουίς; Πώς αντέδρασε στον...».

«Ήταν μαζί τους, κανείς από τους τρεις δεν σώθηκε».

«Θεέ μου! Λουίς!»

Για τον κληρικό είναι η χειρότερη είδηση που θα μπορούσε να φανταστεί. Παραμένει ακίνητος, γέροντας πάνω στο γραφείο του, κοιτώντας έκπληκτος την Πάουλα, αλλά δεν βλέπει εκείνη παρά τον Λουίς. Καθώς επαναλαμβάνει το όνομά του, το πρόσωπό του γεμίζει δάκρυα. Η Πάουλα, επιβλητική, τον κοιτάζει αυθάδικα. Έτσι περνούν κάποιες στιγμές.

«Συγχωρήστε με. Αγαπούσα πολύ τον αδερφό σας, σαν να ήταν γιος μου. Τον είδα να μεγαλώνει, να μορφώνεται, είναι φριχτό. Πόσο χρονών ήταν;»

«Είκοσι τεσσάρων».

Ο διευθυντής μοιάζει απολύτως καταρρακωμένος. Η είδηση είναι για εκείνον πραγματικό σοκ. Κοιτάζει ξανά την Πάουλα, κάθε στιγμή που περνά το φόρεμα του φαίνεται όλο και πιο γελοίο και ακατάλληλο· επιπλέον, του μιλάει τόσο ξερά για εκείνη τη δυστυχία που τον εκνευρίζει. Πώς μπορεί να λείει με

τόση αδιαφορία πως οι γονείς και ο αδερφός της ήταν νεκροί; Καθισμένη απέναντί του, η Πάουλα μοιάζει άτρωτη, σαν να μην μπορεί να την αγγίξει ούτε ο θάνατος. Τι να κρύβει μια τέτοια κραυγή αλαζονείας;

«Σας έφερα μια πρόσφατη φωτογραφία του, υπέθεσα πως θα θέλατε να την έχετε».

«Ναι, βέβαια, ασφαλώς».

Από την πρώτη στιγμή, ο διευθυντής σκέφτεται πως δεν είναι σωστό να εξωτερικεύει τόσο τα συναισθήματά του για τον παλιό του μαθητή προτού γνωρίσει καλύτερα την Πάουλα, αλλά ήταν τέτοια η ανάγκη του να μιλήσει για τον Λουίς ώστε δεν έκανε προσπάθεια να δείξει αυτοσυγκράτηση στα σχόλιά του. Κοιτάζοντας τώρα την αδερφή του καταλαβαίνει το λάθος του. Παρότι, στο κάτω κάτω, δεν της είπε τίποτα που να μην είχε πει προηγουμένως στους γονείς τους, όταν έρχονταν να επισκεφθούν τον Λουίς. Εκείνοι όμως αντιδρούσαν διαφορετικά. Ήταν περήφανοι που προστάτευε τον γιο τους ο πιο σημαντικός άνθρωπος στο σχολείο.

Αφότου έμαθε το νέο και μπροστά στην ψυχρή παρουσία της Πάουλα, ο μοναχός νιώθει μатаιωμένος και ανασφαλής.

«Ορίστε», του λέει εκείνη, «την έβγαλε λίγο πριν συμβεί το δυστύχημα».

Ήταν μία από τις καλύτερες πιο πρόσφατες φωτογραφίες του Λουίς. Ήταν γυμνός, στη φωτογραφία φαινόταν από τον αφαλό και πάνω. Ο Λουίς κοιτούσε από το σκληρό χαρτί σαν να προσπαθούσε να τα πει όλα δίχως να λέει λέξη. Ο μοναχός σκέφτεται πως πάντα του ζητούσε να του στείλει μια φωτογραφία του, μα δεν το έκανε ποτέ.

«Είναι πολύ αλλαγμένος, αλλά θα τον αναγνώριζα αν τον έβλεπα στον δρόμο. Δεν μπορώ να το πιστέψω πως πέθανε».

Στη θλίψη του ρασοφόρου η Πάουλα αποκρίνεται με κυνισμό.

«Έτσι κι αλλιώς, για σας ο θάνατος δεν θα πρέπει να είναι τόσο φριχτός όσο για μας».

«Γιατί;» Ο μοναχός δεν καταλαβαίνει το σχόλιο.

«Ο Θεός είναι με το μέρος σας κι αυτό θα πρέπει να είναι μεγάλη παρηγοριά. Φαντάζομαι πως οποιαδήποτε δυστυχία για σας θα πρέπει να μετράει διαφορετικά».

Ο διευθυντής την κοιτάζει σαν να προσπαθεί να διαμαρτυρηθεί, αλλά παραμένει σιωπηλός.

«Παρά το λειτούργημά μας, δεν μας προστατεύει τίποτα από τον ανθρώπινο πόνο», διαμαρτύρεται εκνευρισμένος και κατηφής, ύστερα κάνει προσπάθεια να μην εκραγεί και πει σ' εκείνη την ξεδιάντροπη αυτά που της αξίζουν. «Όμως, ας μην το συζητήσουμε αυτό τώρα, μιλήστε μου για τον αδερφό σας. Τι έκανε τα τελευταία χρόνια, πώς ήταν;»

«Η πιο σημαντική ενασχόλησή του τα τελευταία χρόνια ήταν η λογοτεχνία. Αυτό τον ενδιέφερε περισσότερο. Δεν είχε μεγάλη εμπιστοσύνη στο έργο του, η αλήθεια είναι πως είχε πολλά να μάθει ακόμη, αλλά είχε ήδη γράψει πολύ ενδιαφέροντα πράγματα, παρότι εκείνον δεν τον ικανοποιούσαν. Αγαπιόμασταν πολύ», λέει η Πάουλα και το πρόσωπό της χάνει κάπως την ψυχρότητά του και συσπάται. «Μεγαλώσαμε μαζί, τον ήξερα τόσο καλά όσο τον εαυτό μου, δεν είχαμε κανένα μυστικό ο ένας από τον άλλον. Ήρθα εδώ γιατί είμαι βέβαιη πως κι εκείνος θα ήθελε να το κάνω».

Η Πάουλα μιλά γαλήνια, αλλά είναι αμείλικτη. Υπάρχει κάτι απειλητικό σε όσα λέει. Ο διευθυντής νιώθει μεγάλη νευρικότητα και δεν ξέρει τι είδους τόνο να υιοθετήσει. Ο χρόνος κυλά και η ατμόσφαιρα γίνεται όλο και πιο παράξενη και δεν ξέρει πώς να φερθεί για να μην τη βαρύνει, αφού το μόνο που επιθυμεί είναι να του μιλήσει η κοπέλα για τον Λουίς. Εκείνη τη στιγμή όμως, η Πάουλα βγάζει το κραγιόν της και ένα καθρεφτάκι

και μπροστά στο έκπληκτο βλέμμα του ρασοφόρου βάφει τα χείλη της αισθησιακά. Μπροστά σ' αυτή τη γελοία πρόκληση ο μοναχός δεν μπορεί να συγκρατηθεί.

«Δεσποινίς! Δεν νομίζετε ότι είναι υπέρ το δέον...»

«Τι είναι υπέρ το δέον;» λέει και διακόπτει αυτό που κάνει για να τον κοιτάξει.

«Αυτή η επιπολαιότητα».

Η Πάουλα χαμογελά ζεστά.

«Μμμμ... λατρεύω την επιπολαιότητα».

«Γιατί ντυθήκατε έτσι για να έρθετε να με δείτε; Εκτός από παρωχημένο είναι και γελοίο».

Την κοπέλα δεν την παραξενεύει η ξαφνική και δυσάρεστη τροπή που παίρνει η κουβέντα τους και εξακολουθεί να συμπεριφέρεται επιθετικά, βέβαιη πως ελέγχει την κατάσταση.

«Ε, βέβαια, εσείς είστε μοναχός και όλα όσα είναι κοσμικά θα πρέπει να σας φαίνονται άσεμνα».

«Δεν ξέρω τι θέλετε να πείτε μ' αυτό». Ο ρασοφόρος δεν κρύβει πλέον τη δυσαρέσκειά του.

«Θα σας εξηγήσω τον λόγο που ντύθηκα έτσι», λέει προσεκτικά, σαν να επρόκειτο να αφηγηθεί μια ιστορία. «Υπάρχει μια διάσημη σαρ, η Μάρλεν Ντίτριχ, τη γνωρίζετε;»

«Όχι», απαντά ο ρασοφόρος αθέλητα, καθώς αναρωτιέται πού θέλει να καταλήξει αυτή η τρελή.

«Η Ντίτριχ με ενθουσιάζει. Υπάρχει μια παλιά ταινία της όπου εμφανίζεται ντυμένη με ένα ολόιδιο σύνολο, ενώ σε μια άλλη στιγμή της ταινίας τραγουδά κάτι σαν...»

Η Πάουλα σηκώνεται και αρχίζει να μουρμουρίζει το τραγούδι. Ο μοναχός τη διακόπτει και την ικετεύει να πάψει, αλλά εκείνη, δίχως να του δίνει την παραμικρή σημασία, συνεχίζει ως το τέλος, λες και ο μοναχός ήταν μέλος ενός αόρατου κοινού το οποίο έπρεπε να γοητεύσει.

«Σταματήστε αυτή την παράσταση! Αρκετά!» αναμασά ανυπεράσπιστος και εκτός εαυτού ο διευθυντής.

Η Πάουλα χαμογελά μνησικάκα.

«Αυτή είναι μονάχα η αρχή!»

«Γιατί ήρθατε εδώ;»

«Για να μιλήσω για τον αδερφό μου», λέει σαν να μην είχε συμβεί τίποτα, «και να πραγματοποιήσω αυτό που δεν μπόρεσε εκείνος, γιατί δεν του έφτασε ο χρόνος».

«Και ήταν απαραίτητο να έρθετε ντυμένη έτσι;»

«Ναι».

«Σας διαβεβαιώ πως, αν δεν σεβόμουν τη μνήμη του Λουίς, δεν θα σας είχα αφήσει να πείτε κουβέντα».

«Το ίδιο κι εγώ. Ούτε κι εμένα μου αρέσει όπως ντύνεστε εσείς, αλλά δεν είπα τίποτα μέχρι τώρα».

«Μοιάζετε με πόρνη».

«Πόσο καλή όσφρηση...»

«Δεν γνωρίζω ποιες είναι οι προθέσεις σας, αλλά αρκετά σας ανέχτηκα. Πηγαίνατε!»

«Και δεν θα κουβεντιάσουμε για τον αδερφό μου; Πού πήγε η περιέργειά σας; Ας φερθούμε πολιτισμένα». Τον καλεί να καθίσει. «Θα σας διαβάσω μια από τις ιστορίες του, υποθέτω πως θα τις βρείτε ενδιαφέρουσες. Θυμάμαι πως εδώ άρχισε να γράφει. Κρατάω ακόμη ένα του ποίημα, αφιερωμένο στην Ιερά Καρδιά, για το οποίο του έβαλαν έναν εξαιρετικό βαθμό στο μάθημα της λογοτεχνίας, όταν πήγαινε στην πρώτη τάξη του γυμνασίου».

«Ναι, το θυμάμαι πολύ καλά». Ο μοναχός αισθάνεται ότι τον μετακινούν από το ένα σημείο στο άλλο σαν μαριονέτα. «Εγώ ήμουν ο καθηγητής του σ' αυτό το μάθημα. Για την ηλικία του, έγραφε με μεγάλη ευαισθησία. Χαίρομαι που δεν έπαψε να γράφει».

«Μα σας είπα, ήταν η πρώτητιστη δραστηριότητά του. Τώρα πρόκειται να βγει ένα δικό του βιβλίο, μια ανθολογία διηγημάτων του. Είναι ακόμη στο τυπογραφείο, όμως σας έφερα κάποια απ' αυτά».

«Είναι παράλογο. Αν δεν υπήρχε η εκπληκτική ομοιότητα σας, θα σκεφτόμουν πως πρόκειται για ένα κακόγουστο αστείο. Όπως και να 'χει, σας ευχαριστώ που φροντίσατε να μου φέρετε, ακόμη και κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, τα γραπτά του. Θα ήθελα πολύ να τα διαβάσω».

«Θα σας διαβάσω τα πρώτα. Αναφέρονται στις αναμνήσεις του από τα σχολικά του χρόνια».

«Μιλάει για μας;»

«Ναι, ακούστε».

...Τους μαθητές που ήμαστε οι πιο επιμελείς για έναν ολόκληρο μήνα -εγώ βρισκόμουν σχεδόν πάντοτε ανάμεσά τους- μας αντάμειβαν με μια ολόκληρη μέρα αργίας, ενώ τα υπόλοιπα παιδιά έμεναν στο σχολείο και παρακολουθούσαν τα ανάλογα μαθήματα. Αν δεν έκανε κρύο, εκείνη την ημέρα την περνούσαμε στην ύπαιθρο, φεύγαμε μετά το πρωινό γεύμα και επιστρέφαμε την ώρα του βραδινού. Μας συνόδευε ένας από τους καθηγητές για να μας προσέχει. Σε γενικές γραμμές, ήταν και για εκείνον ανταμοιβή, γιατί διασκέδαζε τόσο όσο κι εμείς. Η μοναδική του υποχρέωση ήταν να μην απομακρυνθεί από δίπλα μας και να προσέχει να μη συμβεί κάτι δυσάρεστο. Κάποιες φορές το ευεργετικό αποτέλεσμα αυτών των περιπάτων οφειλόταν αποκλειστικά στην ευχάριστη συντροφιά του· κάποιοι προετοίμαζαν το πρόγραμμα της ημέρας, γεμίζοντάς το με πρωτότυπα και διασκεδαστικά παιχνίδια· κάποιοι άλλοι μας διηγούνταν άπειρες διασκεδαστικές ιστορίες, για τις οποίες ποτέ δεν ήμαστε σίγουροι αν ήταν πραγματικές, αν τις σκαρφίζονταν εκείνη τη στιγμή ή

αν τις είχαν διαβάσει σε κάποιο βιβλίο, παρόλο που πάντοτε μας διαβεβαίωναν πως τις είχαν ζήσει οι ίδιοι.

Στην εκδρομή στην οποία πρόκειται να αναφερθώ, μας συνόδευσε ο δον Θεφερίνο, ένας μοναχός γύρω στα τριάντα. Ήταν μια θαυμάσια ανοιξιιάτικη μέρα και πήγαμε σε ένα κοντινό βουνό, κοντά σε ένα ποτάμι με κάτι θάμνους. Εγώ δεν είχα πολλά πολλά με τον δον Θεφερίνο, υπήρχε στον τρόπο του μια κοσμική κατεργαριά που με απωθούσε· ήμουν θεοσεβούμενος και το πρότυπο του μοναχού, για μένα, ήταν όπως μας το περιέγραφαν οι βιογραφίες, ένα πλάσμα με τα μάτια καρφωμένα πάντα στον ουρανό, έτοιμο να ανυψωθεί. Το γεγονός πως ο δον Θεφερίνο χαμογελούσε όπως οποιοσδήποτε άντρας, με έκανε να σκεφτώ πως υπήρχε κάτι σ' εκείνον που δεν συμβάδιζε με το λειτούργημά του.

Δεν ξέρω πώς, βρέθηκα ξαπλωμένος σε μια πλαγιά του βουνού, στη σκιά ενός δέντρου, προστατευμένος από έναν θάμνο, δίπλα του, ενώ τα υπόλοιπα παιδιά έπαιζαν σε άλλη μεριά. Θα πρέπει να ήταν κοντά, αλλά δεν τα βλέπαμε. (Τώρα καταλαβαίνω ως πού έφτανε το θράσος του δον Θεφερίνο, οποιοδήποτε παιδί θα μπορούσε να έχει εμφανιστεί εκείνη τη στιγμή.) Δεν θυμάμαι για ποιο πράγμα μου μιλούσε, οπωσδήποτε ήταν κάτι στο οποίο ούτε εκείνος ούτε εγώ δίναμε σημασία, μιλούσε μονάχα για να γεμίσει τη σιωπή. Άνοιξε διάφορα κουμπιά του ράσου του, ακριβώς αυτά που βρίσκονταν στη μέση, έπιασε το χέρι μου και το έβαλε μέσα για να τον πασπατέψω. Εγώ άρχισα να τρέμω, φοβισμένος και ερεθισμένος, και τράβηξα αμέσως το χέρι μου, αλλά εκείνος μου το ξανάπιασε βίαια. Μετά από μια άκαρπη αντίσταση, του επέτρεψα να αυνανιστεί μ' αυτό· εγώ ένιωθα περιέργεια και απώθηση μαζί όταν το έκανε. Οι τρίχες του φύλου του μου θύμιζαν την επαφή με το ξερό και σκληρό γρασίδι του κάμπου. Όταν επέστρεψα στο σχολείο δεν μπορούσα να χωνέψω αυτό που είχε συμβεί. Για

να εκτονώσω την αγωνία μου, αποφάσισα να καταφύγω στον πνευματικό μου –δεν μπορούσα να σκεφτώ άλλον για να ζητήσω βοήθεια–, προσπαθώντας να πείσω τον εαυτό μου πως εκείνος θα με βοηθούσε.

Την επόμενη μέρα, μετά το μεσημεριανό γεύμα, πήγα στο δωμάτιό του για να του μιλήσω. Χτύπησα την πόρτα και από μέσα με ρώτησε ποιος ήμουν και τι ήθελα, κι όταν του είπα πως ήθελα να εξομολογηθώ, μου απάντησε πως ήταν απασχολημένος και να πήγαινα στο εξομολογητήριο το σούρουπο, κατά τη διάρκεια της Ευλογίας (η Ευλογία είναι πράξη ευσέβειας, στην οποία όλοι συμμετείχαμε καθημερινά πριν από το δείπνο). Εκείνη την εποχή εγώ ήμουν τρομερά καχύποπτος, ένιωθα απολύτως μόνος και προσπαθούσα να καταφεύγω στην ευσέβεια, δίχως όμως αυτό να με ικανοποιεί πλήρως. Ήμουν όμως τόσο μικρός –δέκα ετών– και, παρότι δεν ένιωθα την πίστη, κατάφερα να είμαι συνεπής. Εκείνη την περίοδο, η βεβαιότητα πως είχα υποπέσει σε θανάσιμο αμάρτημα μου ήταν αφόρητη. Οι ώρες που πέρασαν ώσπου να βραδιάσει μου φάνηκαν αιώνες, είχα την εντύπωση πως ο Θεός θα με κατακεραύνωνε από τη μια στιγμή στην άλλη. Έβρισκα απολύτως λογικό το να με κόψει ξαφνικά στα δύο ένας κεραυνός ή το να πέσω από μια σκάλα, σπρωγμένος από κάποια αόρατη δύναμη, ή το να ανοίξει η γη και να καταπιεί το σχολείο ολόκληρο κι εμένα μαζί.

Όταν επιτέλους μπήκαμε στην εκκλησία, ευχαρίστησα τον Θεό που εξακολούθησα να είμαι ζωντανός, η αγωνία μου καταλάγιασε στη θέα του εξομολογητηρίου. Έτρεξα φουριόζος, γονάτισα για λίγο προσπαθώντας να βάλω στα γρήγορα σε τάξη τη σκέψη μου, αλλά δεν μπόρεσα να συγκεντρωθώ· έγειρα μπροστά και σήκωσα λιγάκι το κουρτινάκι που έκρυβε τον μοναχό για να βάλω μέσα το κεφάλι μου. Υπέθεσα ότι, όπως πάντα, θα τύλιγε τα χέρια του γύρω από τους ώμους μου, για

να με ακούει καλύτερα, κι έτσι, κρατώντας με αγκαλιά και με το κουρτινάκι να μας κρύβει, θα μου ψιθύριζε αυτά που μου έλεγε κάθε φορά – αλλά δεν έγινε έτσι. Όταν βρέθηκα απέναντί του, άναψε το φως και... δεν ξέρω πώς να περιγράψω αυτό που είδα: μπροστά μου βρισκόταν ο πατέρας Χοσέ, ο πνευματικός μου καθοδηγητής, χαμογελαστός, ντυμένος γυναικά, με ένα ταγέρ από κόκκινο βελούδο στη μόδα της δεκαετίας του '40 και μια ξανθιά περούκα. Το μακιγιάζ έκρυβε τη φυσική του χλωμάδα και κοκκίνιζε τα μάγουλά του. Τα χείλη του ήταν κι αυτά στο κόκκινο της φωτιάς. Δεν μπόρεσα να συγκρατήσω ένα επιφώνημα έκπληξης.

«Μην τρομάζεις», μου είπε μες στα μέλια.

«Δεν περίμενα να σας δω έτσι, πάτερ». Το κεφάλι μου γύριζε.

Με τη μεγαλύτερη απλότητα, σαν να μην αντιλαμβανόταν την τρομερή μου σύγχυση, με ρώτησε:

«Σου αρέσει;».

Δεν μπόρεσα να αρθρώσω μια κατανοητή λέξη. Κι εκείνος μου εξήγησε με ύφος διδακτικό:

«Η ομορφιά είναι θείο δώρο και η καλλιέργειά της δεν είναι παρά η καλλιέργεια του Θεού. Κι όλη αυτή η αμφίεση με κάνει πιο όμορφο, έτσι δεν είναι; Η σημασία του λειτουργήματός μας δεν εξαρτάται από τον τρόπο που ντυνόμαστε. Είναι ψέμα ότι το ράσο κάνει τον παπά. Η ουσία ενός κληρικού είναι κάτι βαθιά προσωπικό, αφηρημένο, που δεν έχει καμία σχέση με την ύλη και τα φτιασίδια. Αυτό το έκανα επειδή, εκτός από το ότι με διασκεδάζει, ήθελα να βοηθήσω να καθαρίσει το μυαλό σου, ώστε να είσαι πιο ευέλικτος όταν κρίνεις τη συμπεριφορά των άλλων. Σύμφωνοι;».

«Ναι, πάτερ». Η σύγχυσή μου όλο και μεγάλωνε.

«Είναι πράξη αγάπης προς τον πλησίον, φιλανθρωπίας, αυτό που κάνω τούτη τη στιγμή. Εγώ σου προσφέρω ομορφιά. Μήπως δεν είναι σημαντική η ομορφιά;»

«Ναι, πάτερ».

«Την προσφέρω σ' εσένα και σ' εμένα κι αυτό δίνει ευχαρίστηση και στους δυο. Δεν εννοώ ότι σκοπεύω να ντύνομαι πάντα έτσι, παρότι δεν υπάρχει νόμος που να το απαγορεύει. Αλλά μιας και παραδοσιακά οι μοναχοί του τάγματός μου ντύνονται με μαύρα ράσα, θα σεβαστώ το γούστο του ιδρυτή μας. Είναι σημαντικό να καταλάβεις πως στη ζωή μας υπάρχουν πολύ διαφορετικές στιγμές και κάποιες φορές είναι διασκεδαστικό να ντύνεσαι αλλιώς. Οπότε, μετά απ' αυτό, ας αρχίσουμε την εξομολόγηση. Θα φορέσω το πετραχήλι».

Είπε τις συνηθισμένες φράσεις της αρχής, ύστερα από το δικό μου «Συγχώρεσέ με, πάτερ», κι ήταν τέτοια η σύγχυσή μου που δεν ήξερα πώς να συνεχίσω.

«Έλα, πες μου, τι θέλεις να σου συγχωρεθεί;».

«Έεε... να, δεν ξέρω πώς να σας το πω. Μου συνέβη κάτι φριχτό και νομίζω, δεν είμαι σίγουρος, πως αφέθηκα στον πειρασμό, αν και εκείνη τη στιγμή αυτό που πραγματικά ένιωθα ήταν αποστροφή».

Με μεγάλη νευρικήτητα του διηγήθηκα τι είχε συμβεί στο πικνίκ.

«Αν υπάρχει κάτι που μας διαφοροποιεί από τα ζώα, αγαπητέ Λουίς, είναι πως εμείς μπορούμε να υποπέσουμε στους πειρασμούς, μπορούμε να αμαρτήσουμε, διότι έχουμε τη δυνατότητα να επιλέξουμε».

«Τι θέλετε να μου πείτε; Δεν καταλαβαίνω».

«Πως αυτό που έκανε ο πατέρας Θεφερίνο είναι κατανοητό και ανθρώπινο». Μου χαμογέλασε με πραότητα.

«Ναι, αλλά εμένα με φόβισε. Το βράδυ δεν μπόρεσα να κοιμηθώ, είχα εφιάλτες, όλος ο κόσμος προσπαθούσε να με παγιδεύσει. Κι έπειτα είναι η ιδέα της Κόλασης, πως αν κάτι μου συμβεί θα χάσω τη Θεία Χάρη... γιατί αυτό είναι βαρύ αμάρτημα, έτσι δεν είναι;»

«Παιδί μου, οι ανθρώπινες πράξεις δεν έχουν απόλυτη αξία, εξαρτώνται από τόσα πράγματα! Αυτό που σου συνέβη θα μπορούσε να είναι αμαρτία, θα μπορούσε και να μην είναι».

«Μα η έκτη εντολή;»

«Οι εντολές είναι φτιαγμένες για όσους έχουν την πρόθεση να αμαρτήσουν. Πολλοί άνθρωποι έχουν ανάγκη να αμαρτήσουν για να νιώσουν σημαντικό. Όπως εμείς έχουμε επιλέξει μια ζωή αφιερωμένη στο Θεό, άλλοι, αντιθέτως, προσπαθούν η ζωή τους να είναι μια διαρκής πρόκληση προς το ον που μας δημιούργησε. Ο Θεός, ως καλός πατέρας, ασχολείται και με τους μεν και με τους δε, είμαστε όλοι παιδιά του. Όπως εμείς ακολουθούμε έναν δρόμο για να τον λατρεύουμε, άλλοι ακολουθούν έναν δρόμο για να τον προσβάλλουν. Αν όμως δεν έχεις την πρόθεση να προσβάλεις τον Θεό με τις πράξεις σου, δεν υπάρχει αμαρτία, διότι οι πράξεις σου έχουν άλλον σκοπό. Ο πατέρας Θεοφερίνο, στο πικνίκ, ήθελε να σου δείξει πως το σώμα σου τον έλκυε, κι αυτό θα πρέπει να σε κολακεύει. Και δεν έχει καμιά σχέση με την έκτη εντολή».

«Δεν καταλαβαίνω τι θέλετε να μου πείτε», ψέλλισα.

«Ναι, είσαι πολύ μικρός, αλλά γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο θα πρέπει να προσπαθήσουμε να σου εμφυσήσουμε το πραγματικό νόημα της ζωής. Οι γονείς σου μας ανέθεσαν τη διαπαιδαγώγησή σου, κι αυτό κάνουμε. Μέσω αυτής, εσείς ανακαλύπτετε το νόημα των πραγμάτων και οποιαδήποτε ανακάλυψη προκαλεί πάντοτε σάσσιμα. Αντιλαμβάνομαι πως όλα αυτά είναι δύσκολα για σένα, αλλά είναι υποχρέωσή μας να σας φέρουμε σε επαφή με τις αληθινές αξίες της ύπαρξής μας».

Ο πνευματικός καθοδηγητής μου όχι μονάχα δεν με ηρέμησε, όπως περίμενα, αλλά με έριξε ακόμα πιο βαθιά στην άβυσσο. Ένωθα απολύτως μόνος, ανίκανος να πολεμήσω τους εφιάλτες που, εξαιτίας εκείνου το γεγονότος, με πολιορκούσαν ασταμάτητα. Δεν μπορούσα να μιλήσω με κανέναν γι' αυτό που

είχε συμβεί, όλα είχαν στραφεί εναντίον μου. Τόσο οι μαθητές όσο και οι καθηγητές κινούνταν με απόλυτη φυσικότητα σ' εκείνη την κόλαση, αυτούς δεν τους επηρέαζε, κι αυτή η ηρεμία τους ήταν απειλή για μένα...

«Εδώ τελειώνει ένα από τα κεφάλαια που είναι αφιερωμένα στο σχολείο. Πώς σας φάνηκε;» ρωτάει η Πάουλα ανέκφραστη.

Ο μοναχός ήταν τόσο έξαλλος που δεν κατάφερε να μιλήσει.

«Δεν σας χαροποιεί που ένας μαθητής σας όπως ο Λουίς προσφέρει την αθανασία στο σχολείο σας και στις διακριτικές μεθόδους παραμόρφωσης που εφαρμόζονται εδώ;»

Ο ρασοφόρος προσπαθεί να βρει θάρρος στο μίσος που του προκαλεί το άτομο που βρίσκεται μπροστά του. Προσπαθεί να προσποιηθεί πως δεν το φοβάται.

«Πού θέλεις να καταλήξεις;»

«Εγώ δεν έχω καμία σχέση μ' αυτό. Είμαι η εντεταλμένη του αδερφού μου, του αγαπημένου σας Λουίς».

«Σκάσε, μου προκαλείς αηδία!»

«Μη με προσβάλλεις, καργιόλη!»

«Εσύ η ίδια είπες πως είσαι πόρνη. Τι μπορεί κανείς να πει για μια γυναίκα που έχει επάγγελμά της και μόνη κινητήρια δύναμή της την αμαρτία;»

«Και πώς ονομάζετε τη διαφθορά που δίνει και παίρνει στο σχολείο υπό τη δική σας διεύθυνση; Εγώ δίνομαι στους άντρες που με επιθυμούν, όσους με αναζητούν με τη θέλησή τους, αλλά ο Λουίς, τι όπλα είχε στα δέκα του χρόνια για να πολεμήσει εναντίον σας; Δεν βιάσατε μονάχα το σώμα του, αλλά παραμορφώσατε και το πνεύμα του, σπέρνοντας χάος και φόβο μέσα του. Και όλα στο όνομα του Θεού».

«Κλείσε το στόμα σου! Δεν πιστεύω πως ο Λουίς έγραψε έστω και μία λέξη απ' αυτό το σκουπίδι».

«Ο εκπρόσωπος του Θεού έχασε την ψυχραιμία του», τον διακόπτει η Πάουλα, με ύφος πικρόχολο, περιπαικτικό. «Πώς είναι δυνατόν, αν οι προσβολές μου είναι τόσο ανούσιες κι εσείς είστε τόσο ψηλά κι εγώ τόσο χαμηλά;» Κάνει μια μικρή παύση για να συνεχίσει με μεγαλύτερη οργή: «Ο Λουίς πέθανε βρίζοντάς σας κι εγώ ήρθα εδώ για να εκδικηθώ! Δεν είχε τον χρόνο να το κάνει ο ίδιος».

Ο ιερέας την κοιτάζει τρομοκρατημένος.

«Εμένα δεν θα με πείσετε, όπως τους γονείς μου, για τα δήθεν αγνά συναισθήματα που νιώθατε για εκείνον», λέει και συνεχίζει μιμούμενη τον κληρικό: «*Τον αγαπώ σαν γιο μου*». Γελάει νευρικά. «Κανάγια! Και οι γονείς μου, τόσο ικανοποιημένοι που ο διευθυντής του σχολείου εκδήλωνε τέτοια τρυφερότητα κατά την εκπαίδευση του παιδιού τους! Καημένε Λουίς! Κι εγώ ήμουν τόσο μικρή που δεν μπορούσε να με εμπιστευτεί. Φανταστείτε πώς ένιωθε όταν βγήκε αποδώ. Νόμιζε πως ήταν τρελός, τα φαντάσματα που τον τυραννούσαν βρίσκονται σ' αυτό το βιβλίο πετρωμένα, παγιδευμένα την τελευταία στιγμή, όταν πια είχε απελευθερωθεί απ' αυτά. Κι εγώ τα φέρνω σ' εσάς και τους συναδέλφους σας για να επιστρέψουν στον τόπο απ' όπου προέρχονται, για να θαυμάσετε το έργο του».

«Είσαι τρελή!» λέει στριμωγμένος ο μοναχός. «Ηρθες για να με προσβάλεις! Δεν πιστεύω ούτε ότι ο Λουίς το έγραψε αυτό, ούτε ότι εσύ είσαι αδερφή του, ούτε ότι πέθανε». Σχεδόν κλαίει λέγοντάς το.

Ξαφνικά, η Πάουλα αλλάζει τόνο, σαν να μην είχε προηγηθεί το παραμικρό, γίνεται πολύ πιο ήρεμη. Με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, εξακολουθεί να ελέγχει την κατάσταση.

«Θα σας διαβάσω κάτι ακόμα. Η παραμονή του στο σχολείο αυτό ήταν μια από τις πιο καθοριστικές περιόδους για τον Λουίς. Σ' αυτό το διήγημα εμφανίζεστε εσείς».

Ο μοναχός θέλει να διαμαρτυρηθεί, αλλά νιώθει στριμωγμένος. Εκείνη τη στιγμή δεν μπορεί να πετάξει την Πιάουλα έξω, ούτε να αποφύγει το ξεκίνημα της δεύτερης αφήγησης, επειδή, εκτός από το ότι δεν διαθέτει κανένα όπλο εναντίον της, θέλει να μάθει τι σήμαινε αυτός για τον Λουίς, τον μαθητή που, παρά τα όσα αφηγείται στο διήγημά του, τον αγάπησε στ' αλήθεια. Και η Πιάουλα διαβάζει και πάλι.

...Οι προετοιμασίες της γιορτής προς τιμή του διευθυντή άρχιζαν σχεδόν δύο μήνες πριν. Ήταν μια tour de force στην οποία όλοι οι μαθητές και οι καθηγητές δίναμε τον καλύτερο εαυτό μας. Εγώ έπρεπε να αμελήσω λίγο τη μελέτη μου, γιατί συμμετείχα σε πολλές από τις δράσεις που θα πραγματοποιούνταν στο πλαίσιο της γιορτής. Υπήρχαν διαγωνισμοί κάθε είδους και η λειτουργία, λυδία λίθος για οποιαδήποτε θρησκευτική γιορτή, ήταν η λαμπρότερη και εκτενέστερη ολόκληρου του έτους. Εγώ ήμουν ο σολίστ της χορωδίας. Υπήρχε επίσης θέατρο, ρεσιτάλ ποίησης, αθλητικά πρωταθλήματα και τα λοιπά... Ένας από τους σημαντικότερους λόγους χαράς για τους μαθητές ήταν το ιδιαίτερο φαγητό που μας σέρβιραν εκείνη την ημέρα, που μαζί με τον τελικό του πρωταθλήματος ήταν η πιο χαρούμενη δράση, κατά την οποία η γιορτή έφτανε στο απόγειό της. Εγώ δεν είχα την τύχη να απολαύσω τα πάντα, αφού έπρεπε να φάω γρήγορα για να με πάνε αμέσως στην τραπεζαρία των μοναχών, ανεξάρτητη από τη δική μας. Για τους μαθητές, αν έμπαινες στην τραπεζαρία, ήταν προνόμιο, πόσο μάλλον σε μια περίπτωση όπως εκείνη, όπου εγώ θα ήμουν ένα από τα αστέρια της γιορτής.*

Όταν μπήκα δεν μπορούσα να πιστέψω αυτό που έβλεπα.

* Γαλλικά στο κείμενο: επίδειξη δύναμης, άθλος, κατόρθωμα. (ΣΤΕ)

Στην τραπεζαρία δέσποζε μια ελαιογραφία που αναπαριστούσε τον Χριστό με ένα ακάνθινο στεφάνι. Παρότι το θέμα ήταν απολύτως θρησκευτικό, η τεχνοτροπία με εξέπληξε. Ο Χριστός φαινόταν κατά το ήμισυ, ντυμένος κατά τα τρία τέταρτα, το κεφάλι ελαφρώς ανασηκωμένο και οι ώμοι έπεφταν προς τα εμπρός. Το στόμα του ήταν πολύ ανοιχτό, όπως στις διάσημες φωτογραφίες της Μέριλιν του Γουόρχολ, με μια έκφραση που συνδύαζε πόνο και ηδονή. Το ακάνθινο στεφάνι έμπαινε στη σάρκα του ελάχιστα πιο κάτω από τους ώμους, εκεί όπου ενώνονται τα χέρια με τον κορμό, αφήνοντάς τους ακάλυπτους. Τα αγκάθια μάτωναν τη σάρκα, από όπου έρεαν λεπτές αιμάτινες κλωστές, σαν κρόσσια.

Το τραπέζι ήταν μακρόστενο και οι κληρικοί κάθονταν όπως οι μαθητές του Χριστού στον Μυστικό Δείπνο. Μια άλλη ιδιαιτερότητα με άφησε ακόμα πιο άναυδο, οι κληρικοί είχαν ντυθεί με εντυπωσιακά γιορτινά γυναικεία φορέματα. Ένας ήταν ντυμένος σύμφωνα με τη μόδα της δεκαετίας του '20, σtil flapper, άλλος στα μαύρα σtil Ζιλίε Γκρεκό, υπαρξιστικό, άλλος με φόρεμα με ουρά από πολλά βολάν και μαλλί σtil βαγκ, με δυο τούφες σαν σαλιγκαράκια κολλημένες στους κροτάφους, άλλος ως Κλεοπάτρα, άλλος βεντέτα με φτερά και μπικίνι με χάντρες και πάει λέγοντας... Η τραπεζαρία είχε την όψη αληθινής γιορτής, ένας σπουδαίος χορός μασκαράδων. Εγώ ένιωθα ενοχλημένος από τη χαρά τους, δεν ήταν μονάχα η εμφάνιση των μοναχών αυτό που είχε αλλάξει, συμπεριφέρονταν επίσης με έναν πρωτόγνωρο τρόπο. Ποτέ δεν είχα φανταστεί πως τα ίδια πρόσωπα που μας φέρονταν με σαδιστική αυστηρότητα θα μπορούσαν, σε άλλες συνθήκες, να συμπεριφερθούν με φασαριόζικη ευθυμία. Έμεινα βουβός, έκθαμβος μπροστά σε αυτή τη μοναδική επίδειξη πολυτέλειας και ελαφρότητας.

Η αλήθεια είναι πως ήταν πολύ πιο όμορφοι και

διασκεδαστικοί απ' ό,τι μέσα στο μαύρο τους ράσο, αλλά αυτές οι ριζικές αλλαγές στη συμπεριφορά τους μου τριβέλιζαν το μυαλό, που ήταν ήδη εύθραυστο και ευάλωτο. Μου συμπεριφέρονταν με την ευθυμία που θυμάμαι στις φίλες της μεγαλύτερης αδερφής μου, όταν πήγαιναν σε κάποιο πάρτι και έβαζαν τις τελευταίες πινελιές της εμφάνισής τους στο σπίτι μας, μπροστά στα καταγοητευμένα μάτια μου. Ένας απ' αυτούς μου έδωσε μάλιστα ένα φιλί, αφήνοντας το αποτύπωμα των κόκκινων χειλιών του πάνω στο μάγουλό μου. Εγώ δεν το κατάλαβα παρά πολύ αργότερα και γέμισα ντροπή.

Πριν από την παράστασή μου, δέχτηκα γλυκά, καραμέλες και άλλες λιχουδιές. Ένωθα απολύτως αμήχανος, δεν ήξερα πώς να αντιδράσω, μάλωνα τον εαυτό μου για την έλλειψη φυσικότητας, όμως όλοι τους όχι μονάχα καταλάβαιναν την αδεξιότητά μου, αλλά τους διασκεδάζε κιόλας, κι αυτό το έκανε ακόμα πιο δύσκολο.

Έφτασε η κορυφαία στιγμή. Έπεσε σιωπή και ένας από τους μοναχούς σηκώθηκε. Όπως όλων τα μάτια, έλαμπαν και τα δικά του από την ευφροσύνη και το αλκοόλ. Είπε αυτά που συνηθίζονται σε κάθε είδους τιμητική εκδήλωση.

«Θα είμαι σύντομος, διότι έχουμε άλλα πράγματα να ακούσουμε και να δούμε, πιο ενδιαφέροντα απ' όσα έχω να πω εγώ. Εξ ονόματος όλων -είπε κοιτάζοντας τον διευθυντή-, αλλά και προσωπικά, θέλω να τιμήσω τον άνθρωπο που με τη βοήθεια του Θεού διευθύνει τόσο επιτυχημένα αυτό το σχολείο. Ελπίζω αυτή η ασήμαντη γιορτή να χρησιμεύσει για να αναδείξει την πίστη και την αφοσίωσή μας. Γι' αυτό, ο αξιαγάπητος Λουίς θα μας ψυχαγωγήσει με ένα ρεπερτόριο τραγουδιών που επιλέχτηκαν ανάμεσα σ' αυτά που γνωρίζουμε πως είναι τα αγαπημένα του αγαπητού μας διευθυντή».

Στεκόμουν στο κέντρο της αίθουσας και άρχισα την

παράστασή μου, συγκινημένος από τη ζεστή ατμόσφαιρα. Προτού τραγουδήσω, παρουσίασα το πρώτο τραγούδι:

«Καθώς γνωρίζουμε ότι στον διευθυντή μας αρέσει το ιταλικό δημοτικό τραγούδι “Torna a Surriento”, θα τραγουδήσω μια εκδοχή του με στίχους που έγραψε ο πατέρας Βενάνθιο, ειδικά αφιερωμένη στον διευθυντή μας».

Ο διευθυντής με κοίταξε συγκινημένος από το κέντρο του τραπεζιού.

Και το «Torna a Surriento», είχε μετατραπεί στον «Κηπουρό» και έλεγε:

Κηπουρέ, κηπουρέ,
μέρα νύχτα ανάμεσα στα λουλούδια σου,
ζωντανεύεις τα χρώματά τους
με τη φλόγα της αγάπης σου.
Κάθε σέπαλο ακουμπάς
με το χάδι της λαχτάρας σου,
με τα μάτια στον ουρανό,
όπου βρίσκεται η ελπίδα σου.
Και τα λουλούδια σου, κηπουρέ,
σε στεφάνια ζωηρόχρωμα
σμίγουν με ευγνωμοσύνη
και σε βαλσαμώνουν με το άρωμά τους.
Συνέχισε τη δουλειά σου,
καλλιέργησε τα λουλούδια
που εμπιστεύτηκε ο Κύριος
στη δική σου αγάπη.

Την επόμενη ημέρα με φώναξε στο γραφείο του για να με συγχαρεί και να μου πει πως θα έφευγε για μερικές μέρες. Μου ζήτησε την άδεια για να μου δώσει ένα αποχαιρετιστήριο φιλί κι εγώ ως απάντηση ανασήκωσα τους ώμους μου. Τότε πλησίασε και με αγκάλιασε δυνατά. Εγώ έτρεμα, εκείνη

η σκηνή με αηδίαζε, παρότι ο νοσηρός ερεθισμός του κάτω από το ράσο με τάραζε επίσης. Άρχισε να με φιλάει στο μάγουλο, αλλά αμέσως, και κάτω από μεγάλη ένταση, πέρασε στο στόμα μου, από το οποίο έμοιαζε να μη θέλει να ξεκολλήσει ποτέ. Εγώ ένιωθα σαν πάνινη κούκλα στα χέρια του...

Η Πάουλα σταματάει να διαβάζει, πέφτει βαριά σιωπή στο γραφείο. Ο διευθυντής δεν ξέρει τι να πει, ίσως επειδή βίωσε ξανά τη σκηνή λεπτό προς λεπτό μέσα από τις λέξεις του Λουίς ή ίσως επειδή εκείνη τη στιγμή θα ήθελε να διαμαρτυρηθεί γι' αυτές τις κατηγορίες, αλλά δεν ξέρει πώς. Το δεύτερο διήγημα τον άφησε οριστικά διαλυμένο. Πάνω στο γραφείο, εκτός από τα χαρτιά και τη γραφική ύλη, υπάρχει και ένας χαρτοκόπτης. Ανίκανος να ελέγξει τον εαυτό του, ο μοναχός ρίχνεται πάνω στην Πάουλα και της καρφώνει τον χαρτοκόπτη στο στήθος, η νεαρή πέφτει στο πάτωμα και το πάνω μέρος του υπέροχου φορέματός της βάφεται με αίμα. Η οργή του ρασοφόρου καταλαγιάζει στη θέα του αίματος, κάποια από τα χαρτιά που είχε η Πάουλα στα χέρια πέφτουν μαζί της. Η ανάμνηση του Λουίς τη συντροφεύει στο έδαφος, μέσα από τις σελίδες που μόλις διάβασε.

«Θεέ μου, τι έκανα;» αναφωνεί ο μοναχός μέσα στον πανικό του.

«Σας μισώ», ψελλίζει η Πάουλα με ανδρική φωνή.

Ο διευθυντής δεν ξέρει τι να κάνει, προσπαθεί να της βγάλει τα ρούχα για να τη φροντίσει και να τη γιατρέψει, αν είναι ακόμη επιβίωτος. Δεν τολμάει να φωνάξει κανέναν, αλλά ούτε και μπορεί να αφήσει την κοπέλα να αιμορραγεί δίχως βοήθεια. Τελικά αποφασίζει να καλέσει τον μοναχό του θυρωρείου. Καθώς τον περιμένει, ξεκουμπώνει το πάνω μέρος του φορέματος, ο χαρτοκόπτης έχει βυθιστεί με ακρίβεια στο στήθος της. Η Πάουλα μετά από ένα τελευταίο «σας μισώ», μένει απολύτως

ακίνητη. Ο μοναχός της βγάζει το σουτιέν για να ακουμπήσει το αφτί του στην καρδιά της και όταν το κρατά στα χέρια του ανακαλύπτει πως έχει πρόσθετη ενίσχυση, μούσκεμα στο αίμα. Το στήθος της Πάουλα είναι αυτό ενός νεαρού άντρα. Ο διευθυντής καταλαβαίνει επιτέλους, τρελαμένος, το νόημα εκείνης της επίσκεψης.

«Ω! Λουίς!»

Και αρχίζει να κλαίει γοερά πάνω από το πτώμα του.

«Λουίς! Λουίς! Σε σκότωσα...»

Προσπαθεί να του βγάλει το μακιγιάζ με την ενίσχυση του σουτιέν και το μόνο που καταφέρνει είναι να πασαλείψει το πρόσωπο με αίματα. Του βγάζει την περούκα και τα σκουλαρίκια, η παλιά Πάουλα έχει όψη γελοία, αλλά ο μοναχός βλέπει κάτω από το αίμα και το μακιγιάζ. Σαν μια παράξενη Πιετά, κρατά τον Λουίς αγκαλιά, δίχως να μπορεί να κλείσει μέσα της ολόκληρο το σώμα, όπως θα ήθελε, τον φιλάει ασταμάτητα και επαναλαμβάνει το όνομά του σαν τρελός.

Έτσι τον βρίσκει έκπληκτος ο θυρωρός όταν μπαίνει στο γραφείο του.